

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 331

Parasjat Wajakheel-Pekoedei

27 Adar 5770
12/13 maart 2010

Overzicht Parasjat Wajakheel-Pekoedei (Sjemot 35:1 –eind)

Mosjé Rabbeinoe spoort *Bnei Jisraël* aan Sjabbat te houden en vraagt donaties voor het materiaal voor de bouw van het *Misjkan* (Tent der samenkomst). Hij verzamelt goud, zilver, edelstenen, dierenhuiden en garen, zowel als kruiden en olijfolie voor de *menora* en voor de zalving. De vorsten van elk van de twaalf stammen brengen de edelstenen voor de borstplaat en *efod* van de *Kohen Ġadol*. Hasjem wijst Betsalel en Oholiav aan als meester-vaklieden voor de bouw van het *Misjkan* en het bijbehorende vaatwerk. *Bnei Jisraël* geven zoveel dat Mosjé op zeker moment de giften moet weigeren. Speciale gordijnen met twee verschillende bedekkingen worden ontworpen om dienst te doen als materiaal voor het dak en de ingang van het *Misjkan*. Met goud bedekte panelen op zilveren voetstukken worden met elkaar verbonden en vormen de muren van het *Misjkan*. Betsalel maakt de *aron hakodesj* (de heilige ark), waarin de Tabletten met de Tien Geboden bewaard worden, van hout, van binnen en van buiten overdekt met goud. Op de deksel van de ark bevinden zich twee kleine figuurtjes, die met hun gezichten naar elkaar toegekeerd staan, en die met hun vleugels de ark bedekken. De *menora* – zevenarmige kandelaar – en de *sjoelchan* – de tafel met de toonbroden, worden ook van goud gemaakt. Twee altaars worden er gemaakt: een klein kruidenaltaar van hout, overtrokken met goud, en een groter altaar voor de offers, gemaakt van hout en overtrokken met koper.

Het boek Sjemot sluit af met *Parasjat Pekoedei*. Nadat al de verschillende onderdelen die in het *Misjkan* – de Woning – gebruikt worden, zoals het vaatwerk, de kleren enz., gereed zijn, geeft Mosjé een complete afrekening en telling van alle bijdragen en van de diverse kleren en voorwerpen die vervaardigd zijn. De *Bnei Jisraël* brengen alles naar Mosjé. Hij inspecteert alles en constateert dat alles is gemaakt overeenkomstig Hasjems opdracht. Mosjé zegent het volk. Hasjem spreekt tot Mosjé en zegt hem dat het *Misjkan* op de eerste dag van de eerste maand, dat is de maand *Nissan*, moet worden opgezet. Hij vertelt Mosjé ook de volgorde waarin hij het *Misjkan* en zijn voorwerpen moet opzetten. Mosjé doet alles op de voorgeschreven manier. Wanneer het *Misjkan* eindelijk klaar is met ieder voorwerp op zijn plaats, daalt er een wolk op neer, hetgeen aanduidt dat de Heerlijkheid van Hasjem daar is komen wonen. Wanneer de wolk van boven het *Misjkan* wegtrok, dan volgen de Israëlieten de wolk op al hun tochten. En als de wolk niet optrok, dan trokken ook zij niet op. Want overdag was de wolk van Hasjem boven de Woning en 's nachts was daar een vuurzuil.

*Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel
©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.*

HOOGTEPUNTEN VAN DE HAFTARA

Haftara Sjabbat Hachodesj (Jechezkel 45:16-46:18)

(De Maftier wordt gelezen uit *Sjemot* 12:1-20)

De Haftara: De Haftara begint met de opdracht dat de *Nasi* verantwoordelijk zal zijn voor de inwijdingsoffers van het Derde *Beit Hamikdasj* [de Derde Tempel] (*Rasji* zegt dat met de *Nasi* hier de *Kohen Gadol* [Hoge Priester] bedoeld wordt). De *Nasi* zal de inwijdingsdienst officieel leiden. Jechezkel schrijft over de toekomstige zoenoffers en de offers voor de inwijding van het Derde *Beit Hamikdasj* en wat de *Kohen* moet doen met het bloed van het zondoffer. Een zelfde offer zal plaatsvinden op de 7de van de maand voor diegenen die uit dwaling gezondigd hebben. In de toekomst zullen er ook weer offers gebracht worden op Pesach en Soekot. De poort naar het Binnenhof zal alleen op Sjabbatot en Rosj Chodesj geopend worden. Het mincha offer wordt besproken en de offers voor Sjabbat en het Nieuwe Maanfeest. De *Nasi* (of *Kohen Gadol*) zal via die poort de hal binnentreden, hij zal bij de deurpost blijven staan en de *Kohaniem* zullen hem de offers brengen. Het volk zal Hasjem op Sjabbat en Rosj Chodesj dienen. De offers van de *Nasi* worden besproken en verdere bijzonderheden van de offers worden behandeld.

Het verband tussen de Maftier en de Haftara: De Maftier van deze week is Parasjat Hachodesj, waar Hasjem aan Mosjé vertelt dat Nissan de maand zal zijn van de verlossing van het Joodse volk uit Egypte. Alle voorschriften voor het Pesachoffer worden aan Mosjé geleerd. De Haftara heeft het over een tijd in de

toekomst. Er is sprake van de inwijdingsceremonie van de Derde Tempel, hetgeen zal plaatsvinden op Rosj Chodesj Nisan. Toen de Joden op het punt stonden om Egypte te verlaten, was de maand Nisan voor hen het symbool van het begin van een nieuw tijdperk. Wanneer de Masjiach komt, zal Nisan opnieuw het begin zijn van een nieuw tijdperk.

Inzicht in Parasjat Wajakheel 5770

De bovenkant van de pilaren

Door Sjeem Misjmoeël

Er is een interessant verschil tussen de beschrijving van de voorschriften voor de bouw van het Misjkan in *Parasjat Troema* en de actuele constructie daarvan, zoals die beschreven wordt in deze afdeling.

En de voetstukken voor de pilaren van koper en de krammen van de pilaren en hun ringen van zilver, en de koppen van de pilaren waren overtrokken met zilver...

(Sjemot 38:17)

Dit detail, dat de koppen van de pilaren van de voorhof van het Misjkan waren overtrokken met zilver, wordt hier voor het eerst vermeld. Het staat niet in de eerder genoemde voorschriften. We mogen veronderstellen dat ieder detail van het Misjkan waardevol is en een of andere les leert. Als dat zo is, wat is dan de betekenis van deze zilveren overtrekking, die kennelijk niet nodig was toen de oorspronkelijke instructies gegeven werden?

Er staat geschreven (*Tehilliem* 111:10): *Het begin van wijsheid is de vrees voor God.*

En er staat geschreven (*Misjlee* 1:7): *De vrees voor G-d is het begin van wijsheid.*

De *Zohar HaKadosj* (3:109a) voorziet ons van een zeer interessante uiteenzetting over deze zaak:

Wat is het juk van Gods koninkrijk? [Hoe begint men de heerschappij van God over zijn leven te accepteren?] Het is als een os. Voor alles legt men er een juk op, waarmee hij kan werken, zodat er wat goeds uit kan komen. Want als hij niet eerst het juk accepteert, zal er niets bereikt worden. Zo ook moet een mens eerst het juk van de hemel op zich accepteren, en pas dan kan hij Hem dienen zoveel als nodig is. Maar als hij niet eerst het juk accepteert, dan zal hij in het geheel niet in staat zijn te dienen. Dat is de betekenis van het vers [*Tehilliem* 2:11]: *Dien goed met vrees. Zoals we leren: Het begin van wijsheid is de vrees voor God.*

Men moet zijn *avoda* [de Goddelijke dienst] beginnen met de vrees voor G-d en Zijn Majesteit. Het schijnt dat men zonder deze voorwaarde niet verder langs het pad van heiligheid kan voortgaan. Net zoals het juk op het dier, brengt de vrees voor G-d ons in het gareel tot het systeem, hetgeen een hechtere band met Hem mogelijk maakt.

In werkelijkheid is dit moeilijk te verwezenlijken, want om zichzelf op deze manier te beperken, vraagt een grote mate van zelfcontrole en misschien zelfs wel zelfopoffering. Dit gold met name na de zonde van het gouden kalf, toen externe krachten een negatieve invloed hadden op *klal Jisraëls* capaciteit om G-d te dienen; vanaf die tijd werd het veel moeilijker om het juk van Zijn koninkrijk te accepteren. Eén commentator schrijft dat bij vele gelegenheden G-d een gevoel van G-ddelijke liefde inprent in diegenen die Hem zoeken. Dit is een groot geschenk van G-d, want het is ongewoon voor de juiste mate van vrees voor Hem om deze dagen onze zielen binnen te treden. Dit is het gevolg van het verlies van de G-ddelijke aanwezigheid in het *Beit HaMikdasj* en Jeruzalem. We mogen opmerken dat het woord *Jeroesjalajiem* is opgebouwd uit twee woorden – *jira* en *sjaleem* – hetgeen „perfecte vrees” betekent. Alleen als Jeruzalem in zijn volle glorie staat, kan de vrees voor G-d makkelijk op de mens rusten.

Sinds de verwoesting van het *Beit HaMikdasj* hebben we gewoon de mogelijkheid verloren om G-d op een directe manier te vrezen – de spirituele omstandigheden die heersen in onze wereld zijn in het geheel niet dienstig om Zijn volledige controle over onze levens te accepteren. Voor ons geldt dat liefde voor G-d ons in staat stelt om vrees voor G-d te verkrijgen. Zo ook was voor de wereld na het kalf de volgorde van de *avoda* omgekeerd – eerst *liefde* en dan *vrees*. Dit wordt bereikt door middel van Torastudie, zoals we leren:

Je zult Hasjem je G-d liefhebben met heel je hart, met heel je ziel en met heel je vermogen. En deze woorden [de Tora] die ik je heden gebied, zullen in je hart zijn.

(Devariem 6:5-6)

Wat is deze liefde? Dat „*deze woorden*, enz.” Want hierdoor [door Tora] leer je G-d kennen en blijf je gehecht aan Zijn wegen.

(*Rasji* t.p.)

Wanneer we zijn bezielde van de liefde voor G-d, dan verdwijnt iedere externe loyaliteit, zodat alleen onze band met Hem overblijft. Wanneer dit eenmaal bereikt is door Torastudie, zijn we gereed om G-d ongehinderd te vreezen.

We kunnen nu terugkeren tot ons oorspronkelijk probleem: hadden de pilaren van de voorhof van het Misjkan zilveren toppen nodig of niet? Het is belangrijk voor ons om ons te realiseren dat zilver de liefde voor G-d symboliseert, want het Hebreeuwse woord voor zilver – *כֶּסֶף* – *kèséf* – heeft een stam die *verlangen* betekent. We zien dit in het volgende vers:

Maar nu ben je weggegaan, omdat je verlangde [*נִכְסֹף נִכְסַףְתָּ* – *nichsof nichsafta*] naar je vaders huis.

(*Bereisjet* 31:30)

Het binnenhof van het Misjkan was de toegang tot het Huis van G-d – het symboliseerde de juiste benadering tot de dienst voor G-d. Dus de zilveren toppen van de pilaren symboliseerden het begin van iemands *avoda* met de liefde voor G-d. In *Parasjat Troema* wordt geen melding gemaakt van de zilveren toppen, want het gebod om een Misjkan te maken werd gegeven *voor* de zonde van het gouden kalf. Dit betekent dat *klal Jisraël* zich op een voldoende hoog spiritueel niveau bevond om G-d met vrees te benaderen, in plaats vanuit liefde. Daarom was er geen plaats voor de zilveren toppen. Echter, tegen de tijd dat deze *sidra* zich afspeelt, waarin de daadwerkelijke bouw van het Misjkan besproken wordt, hadden ze de mogelijkheid om met vrees te beginnen, verloren. Zij hadden daarom de zilveren bovenkanten van de pilaren nodig om te symboliseren dat vanaf dat moment hun *avoda* altijd begon met liefde.

We kunnen dit idee uitbreiden tot ons begrip van Sjabbat. We kunnen inzien dat er twee tijdschema's mogelijk zijn waarin we Sjabbat kunnen plaatsen – hetzij na zes werkdagen, of daarvoor. We kunnen deze twee mogelijkheden zien in de twee beschrijvingen van Sjabbat zoals die voorkomen in de twee versies van de Tien Geboden:

Want in zes dagen maakte G-d de hemel en de aarde, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte op de zevende dag...

(*Sjemot* 19:11)

Dit beschrijft de Sjabbat als een culminatie van de zes werkdagen, dat wil zeggen, erna. Aan de andere kant zien we:

En je zult gedenken dat je een slaaf was in het land Egypte, en Hasjem je G-d voerde je daar uit met een sterke hand en een uitgestrekte arm. Daarom gebod Hasjem je G-d je de Sjabbat te houden.

(*Devariem* 5:15)

Dit vers stelt Sjabbat als een stimulans voor de rest van het leven – een ontzagwekkende openbaring van G-d gaf ons de vrijheid om te leven als Joden.

Deze twee mogelijkheden zijn te vergelijken met het hierboven gestelde probleem – namelijk of we onze *avoda* moeten beginnen met vrees of met liefde. Sjabbat kan het resultaat zijn van hard werken, dat zijn hoogtepunt vindt in het genot van de heerlijkheid van G-d. Dit is analoog aan het zetten van vrees voor liefde. Dit komt overeen met de eerste versie van de beschrijving van Sjabbat, die op de eerste Stenen Tabletten stond geschreven en dat paste bij een wereld vóór de zonde van het gouden kalf. Maar de tweede versie, die gegeven werd aan een wereld *na* de zonde, beschrijft Sjabbat voorafgaand aan de werkdagen. Dit is omdat de stimulans die de Sjabbat geeft, essentieel is voor een succesvolle *avoda* in de komende week. En dat is vergelijkbaar met het stellen van liefde vóór de vrees.

Inzicht in Parasjat Pekoedei 5770

Het Misjkan

Door Sjeem MiSjmoeël

Het eind van de parasja beschrijft de oprichting van het Misjkan:

En het was in de eerste maand van het tweede jaar, op de eerste van de maand, dat het Misjkan werd opgericht. Mosjé richtte het Misjkan op, hij plaatste zijn voetstukken en zette de planken op en hij

bracht de sluitbomen aan en zette de pilaren op. Hij spreidde de tent over het Misjkan en legde daar de bedekking bovenop, zoals G-d het aan Mosjé geboden had.

(Sjemot 40:17-19)

Wanneer ons hier verteld wordt dat Mosjé het Misjkan oprichtte, dan worden daar de onderste tapijten mee bedoeld. [Het dak van het Heilidom bestond uit vier lagen tapijten: de onderste wordt het ‘Misjkan’ genoemd. Daarop lag een tapijt van geitenhaar, dat de ‘tent’ genoemd werd, daarop lag een tapijt van rode ramsvellen, dat de ‘bedekking’ genoemd werd en daarop een tapijt van tachasjvellen.] Onze Geleerden *zl* vertellen ons namelijk:

Alleen het Misjkan zelf wordt Misjkan genoemd; de balken worden geen Misjkan genoemd.

(Sjabbat 28a)

Het woord *misjkan* heeft niet betrekking op de balken zelf, maar op de onderste laag van de tapijten die over de balken lagen. Dit wordt bevestigd in het commentaar van *Rasji* op de woorden: „hij spreidde de tent over het Misjkan,” waarvan hij beweert dat dit het geitenharen tapijt betrof, dat bovenop het onderste tapijt lag. Dus in dit stadium van het vers lag het onderste tapijt reeds op zijn plaats. Nu wordt de volgorde van de oprichting van het Misjkan duidelijk: eerst werd het onderste tapijt uitgespreid en pas daarna werden de balken opgericht, waarna het geitenharen tapijt werd uitgespreid. *Sforno* bevestigt deze volgorde:

Mosjé richtte het Misjkan op – De tien kunstig gewoven tapijten die het Misjkan genoemd worden, werden eerst uitgespreid, voordat de balken werden opgericht.

(*Sforno* op Sjemot 40:18)

Dit is nogal opmerkelijk – de tapijten werden uitgespreid voordat de steun eronder was geplaatst! Dit betekent dat dit gebeurde

doordat of mensen de tapijten vasthielden [terwijl de steunbalken daaronder werden opgezet] of er vond een wonder plaats...

(*Sforno*, id.)

Waar was dit allemaal voor nodig? Het zou toch zeker praktischer zijn om eerst de planken van het Misjkan op te richten en daar de bedekking overheen te spreiden. Wat kan mogelijk het doel zijn geweest van deze wonderlijke volgorde van de bouw?

Het Misjkan was bedoeld om als ‘woning’ te dienen, waar de G-ddelijke aanwezigheid op aarde zou rusten, zodat die daar meer voelbaar zou zijn dan op enige andere plaats op de wereld. Het woord *Misjkan* betekent ‘woning’ of ‘woonplaats,’ en inderdaad, als de Tora het begrip Misjkan introduceert, verklaart Tora:

Maak een heiligdom voor Mij, dan zal Ik daarin wonen.

(Sjemot 25:8)

Dit betekent dat ieder aspect van het Misjkan bijdroeg tot dat doel – de bouw zelf en elk voorwerp daarin moest zodanig worden ontworpen dat het de G-ddelijke Aanwezigheid kon ontvangen en doorgeven. Dit is niet ongelijk aan de verhouding tussen het lichaam en de ziel in iemand. Het lichaam is het voertuig voor de ziel in deze wereld; zo ook waren de onderdelen van het Misjkan de middelen waarmee G-ds Aanwezigheid op aarde ervaren kon worden.

Het recht van *klal Jisraël* om te mogen profiteren van dit wonderlijke Misjkan was een groot geschenk van G-d. Want na de zonde van het gouden kalf waren ze in spiritueel berooide staat en nauwelijks geschikt voor zulk een enorme manifestatie van de G-dheid. Maar G-d schonk hen het Misjkan en stelde hen daarmee in staat om Hem waar te nemen, ondanks dat zij in een spiritueel inferieure toestand verkeerden. In dit stadium waren zij voldoende geanimeerd om zich te realiseren dat ze ontevreden waren met alleen maar de hoop dat G-d in hun midden zou rusten. Zij wisten echter wat hun taak in het leven moest zijn, namelijk, zoals de voorwerpen in het Misjkan, voertuigen voor de G-dheid te zijn.

Dit werd gesymboliseerd door de volgorde van de bouw, zoals we die hebben opgemerkt. Want de onderste bedekking werd uitgespreid voordat de planken daaronder tot steun werden opgezet. Dit symboliseert het volk, dat na de zonde van het gouden kalf, een Misjkan gegeven werd voordat zij waarlijk in staat waren om het spiritueel niveau dat dit vertegenwoordigde, te steunen. Pas nadat het tapijt was uitgespreid konden de planken daaronder worden opgezet. Zo ook na hun spirituele verheffing die zij kregen van de bouw van het Misjkan kon het volk het spirituele niveau dat zij van G-d gekregen hadden, steunen.

Een soortgelijk idee gold voor de situatie waarin *klal Jisraël* zich bevond in Egypte. Het is algemeen bekend dat zij waren afgezakt tot het laagste niveau van spirituele verontreiniging in Egypte; als ze nog maar even langer in slavernij waren gebleven, dan zouden zij zo zijn ondergedompeld geweest in de Egyptische cultuur, dat zij niet meer te redden waren. Zoals we weten heeft G-d hen gered, hoewel zij in feite Zijn aandacht niet

waardig waren. Maar zij waren het waardig om gered te worden voor wat zij konden bereiken: de acceptatie van Tora zeven weken later op de Berg Sinai. Daarom verhief G-d hen tot boven het niveau waarop zij zich bevonden, en gunde hen een grootste Exodus uit Egypte, erop vertrouwend dat zij door hun eigen inspanning in de zeven volgende weken zich zouden „opwerken.”

Het ABC van Pesach

Door Rabbijn Shraga Simmons

Het Joodse Paasfeest (*Pesach* in het Hebreeuws) is ook bekend als „het feest van de vrijheid” omdat het de Joodse Exodus uit Egypte gedenkt, na 210 jaar van slavernij. Pesach wordt beschouwd als de officiële „geboortedag” van het Joodse volk en de lessen van de strijd om identiteit vormen nog steeds, 3.300 jaar sedert die gebeurtenis, de basis van het Joodse bewustzijn.

De Exodus vertelt in essentie over hoe Mosjé (Mozes) Par’o (Farao) aanspoorde tot: „laat mijn volk gaan zodat wij de Almachtige kunnen dienen.” Er was veel overtuigingskracht voor nodig – Tien Plagen – maar uiteindelijk wandelden de Joden Egypte uit in het volle daglicht. Zeven dagen later splitste de Rietzee zich voor hen, waar het Egyptische leger, dat hen achterna ging, in verdronk. Vijftig dagen na de Uittocht stond het hele volk Israël aan de voet van de Berg Sinai en onderging daar de unieke ervaring van de G-ddelijke openbaring en de verkrijging van de Tora.

Pesach is een feest dat acht dagen gevierd wordt (in Israël zeven dagen). Het wordt gekenmerkt door het eten van matsa, ongerezen en ongegist brood en met de viering van een uitgebreide *Seder* op de twee eerste avonden (in Israël alleen op de eerste avond).

De Seder is bedoeld om iedere Jood de ervaring mee te geven van de overgang „van slavernij naar vrijheid.” Op de Seder wordt verteld over de Uittocht, zoals die in de *Hağğadah* beschreven staat, worden „symbolen van de slavernij” gegeten, zoals *Marror* (bitterkruid), wordt verteld over de Tien Plagen en drinkt ieder vier bekertjes wijn – die corresponderen met de vier stadia van verlossing zoals die in het Bijbelboek Exodus vermeld staan. Het hoogtepunt van de Seder is het eten van de matsa, als deel van de feestmaaltijd.

De naam „Pasen” of „Pesach” is afgeleid van het feit dat tijdens de laatste plaag G-d door het land ging en alle eerstgeboren Egyptenaren doodde, maar over de Joodse huizen heen „passeerde”.

OVER MATSA

Gedurende de hele Pesachweek is het de Joden verboden om iets dat *chameets* (gegist graan) bevat te eten, te drinken of in bezit te hebben. Om deze reden wordt al ons brood, koekjes, pasta, bier, enz., wat over is weggegooid of verkocht. Voor Pesach worden alleen die producten ingekocht waarop staat dat zij *kosjer voor Pesach* zijn. Om ieder probleem van restjes chameets te vermijden gebruiken de Joden ook speciale borden, pannen en eetgerei op Pesach.

Matsa is het hoofdvoedsel in de Pesachweek. De Bijbel geeft daar twee redenen voor. De meest bekende is dat op de ochtend van de Uittocht, de Joden zo’n haast hadden om Egypte uit te komen, dat het deeg geen tijd had om te rijzen – en dus aten zij het maar ongerezen.

Maar daarnaast vertelt de Bijbel (Exodus 12:8) dat de Joden ook matsa aten op de avond vóór de Uittocht – op die eerste Pesach Sederavond. Dat is omdat chameets opgeblazen is en het symbool is van de arrogantie; matsa is eenvoudig en nederig. Om dichter tot de Almachtige te naderen, hetgeen het uiteindelijke doel in het leven is, moet men zijn eigen persoonlijke arrogantie van zich afzetten. Daarom verwijderen wij het chameets uit ons huis en werken tegelijkertijd aan de karaktereigenschap van nederigheid.

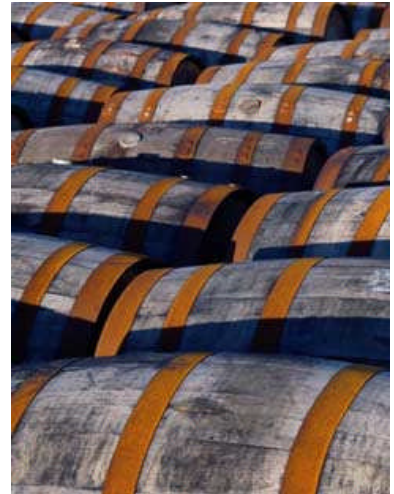
Op de avond vóór Pesach wordt het huis zorgvuldig doorzocht op chameets. Dat wordt gedaan bij het licht van een kaars en het is een gedenkwaardige ervaring voor de hele familie. Al het resterende chameets dat gevonden wordt, wordt hetzij de volgende ochtend verbrand (in een ceremonie die *Srefat chameets* genoemd wordt), of verkocht aan een niet-Jood. De verkoop moet serieus en oprecht gebeuren, met een wettelijk bindend verkoop-contract en moet daarom alleen gebeuren met de hulp van een bevoegde rabbijn. Na Pesach wordt het voedsel weer terug gekocht (indien de niet-Jood bereid is het terug te verkopen, zo niet dan moet hij ervoor betalen). Al het voedsel dat verkocht is en nog niet afgeleverd is moet worden opgeborgen en opgesloten in een aparte kamer of kast.

CHASSIDISCHE MEESTERS OVER PESACH

Vaten op een Rivieroever

Reb Kopel van Likova, de grootvader van de „Ziener van Lublin” verdiende zijn levensonderhoud met de inkoop van vaten wodka en bier van de locale distillateurs, om zijn waren te verkopen aan de herbergen in en rond zijn geboortedorp Likova. Het was geen gemakkelijk leven met de zware belastingen die de regering oplegde en de vijandige omgeving waarmee de Joden in de 17e eeuw in Europa geconfronteerd werden. Maar zijn geloof en vertrouwen en optimisme liet hem nimmer in de steek.

Ieder jaar, op de ochtend voor Pesach, verkocht Reb Kopel zijn *chameets* aan één van zijn niet-Joodse burens. *Chameets* is ‘zuurdeeg’ – een categorie waar als meest bekende ook brood onder valt, maar ook al ander voedsel en drinken dat gemaakt is van gefermenteerd graan. De Tora gebiedt de Jood dat absoluut „geen zuurdeeg in je bezit gevonden mag worden” tijdens de Pesachfeest, ter herinnering aan de *chameets*-vrije Exodus uit Egypte. In de weken vóór het feest wordt al het *chameets* uit het Joodse huis gehaald en wordt het schoongeboend, zodat, wanneer er op de avond voor Pesach, bijgelicht met een brandende kaars plechtig gezocht wordt naar de laatste broodkruimel, die zich ergens tussen de planken verborgen heeft, er niets meer gevonden wordt, dan wat er de volgende ochtend nog gegeten wordt, en wat daarvan overblijft wordt verbrand of op een andere wijze onbruikbaar gemaakt.

Maar wat moet iemand als Reb Kopel doen, die handelt in gedeseemd voedsel en die een pakhuis vol met *chameets* bezit? Voor zulke gevallen (en voor iedereen die *chameets* heeft, dat hij niet wil weggooien) hebben de rabbijnen het systeem ingesteld dat men zijn *chameets* aan een niet-Jood kan verkopen. Reb Kopels burens waren bekend met dat jaarlijkse ritueel. De Joodse drankhandelaar stelde dan een wettelijk bindend verkoopcontract op met één van hen, waarin hij heel de inhoud van zijn pakhuis voor een bedrag, ter waarde van de voorraad aan hen verkocht. Alleen een klein bedrag werd vooruit betaald en de rest werd opgeschreven in een rechtsgeldige schuldbekentenis van de koper aan de verkoper. Na Pesach kwam Reb Kopel dan terug, deze keer om het *chameets* terug te kopen en de schuldbekentenis terug te geven. De koper kreeg dan een tip voor de moeite, doorgaans in de vorm van een royaal monster van de koopwaar, hetwel wettelijk gedurende acht dagen en een paar uur zijn eigendom was.

In een zeker jaar was iemand in Likova op een lumineus idee gekomen: als ze nu eens allemaal de wodka van de Jood zouden weigeren te kopen? In dat geval moest hij het toch kwijt. Waarom zouden ze genoeg nemen met een paar flessen, wanneer ze de hele voorraad gratis zouden kunnen krijgen?

Toen Reb Kopel op de deur van zijn buurman klopte op de ochtend voor Pesach, weigerde Ivan beleefd mee te doen aan de bekende transactie. Verbaasd probeerde hij een huis verderop in de staat. Het duurde niet lang voordat hij zich realiseerde dat zijn niet-Joodse burens een valstrik voor hem gelegd hadden. De deadline om het *chameets* kwijt te raken – een uur voor 12.00 ’s middags – naderde snel. Er was geen tijd meer om nog naar het volgende dorp te gaan om daar een niet-Joodse koper te zoeken.

Reb Kopel aarzelde geen minuut. Snel maakte hij de houten schuur achter zijn huis leeg, die diende als opslagplaats. Hij laadde de vaten met *chameets* op zijn wagen, en reed ermee naar de rivier. Terwijl zijn burens vrolijk van een afstand toekeken, zette hij de vaten op de oever van de rivier, en met een luide stem riep hij: „Hierbij verklaring dat ik geen enkel recht meer heb op deze eigendommen! Ik verklaar deze vaten zonder eigenaar, ieder is vrij om ze te nemen!” Daarna reed hij terug naar huis, om zich voor te bereiden op het feest.

Die avond zat Reb Kopel met een blij hart aan de Seder. Toen hij uit de Haggada voorlas: „Waarom eten we vanavond matses? Omdat het deeg van onze voorouders niet te tijd had om te rijzen, voordat G-d Zichzelf aan hen openbaarde en hen verloor,” proefde hij de smaak van ieder woord in zijn mond. Heel zijn kapitaal was geïnvesteerd in die vaten wodka en bier; en inderdaad, een groot deel daarvan was ingekocht op krediet. Hij was nu blut en de toekomst beloofde alleen maar vele jaren zware schuld. Maar zijn hart was zo licht en stralend als een zangvogeltje. Hij bezat geen druppel *chameets*! Voor de eerste keer in zijn leven had hij de gelegenheid gekregen zijn ware liefde en trouw aan G-d te tonen. Hij had al het *chameets* uit zijn bezit verwijderd, zoals G-d hem geboden had. Natuurlijk, hij had vele mitswot gedaan in zijn leven, maar nimmer tegen zulke hoge kosten als deze mitswa.

De acht dagen van Pesach gingen voor Reb Kopel in grote vreugde voorbij. Toen het feest over was, werd het tijd om terug te keren naar de wereld van alledag. Bedachtzaam ging hij naar zijn pakhuis om door zijn papieren te bladeren en om een plan te bedenken hoe hij zijn business nieuw leven kon inblazen. Daar, voor de ingang, vond hij een groep uitermate teleurgestelde gojiem.

„Hee, Kopel, riep één van hen, „Ik dacht dat je verondersteld werd je wodka kwijt te willen. Maar wat heeft het voor nut om luikeels om te roepen dat iedereen het mag nemen, als je er een stel waakhonden rondom hebt aangesteld?!”

Ze begonnen nu allemaal tegelijk te praten en het duurde even voordat Kopel begreep wat er precies gebeurd was. Gedurende het hele feest, dag en nacht waren de vaten op de rivieroever omringd geweest door een meute wilde honden, die niemand dichterbij de vaten lieten komen. Reb Kopel reed naar de rivieroever. Daar stonden de vaten, onaangeroerd.

Maar hij maakte geen begin om ze weer op zijn wagen te laden. „Wanneer ik ze terugneem,” zei hij bij zichzelf, „hoe weet ik dan ooit dat ik inderdaad volledig en oprecht afstand van het eigendom ervan heb gedaan voor Pesach? Hoe zou ik ooit er zeker van zijn dat ik werkelijk de mitswa van het verwijderen van het chameets uit mijn bezit heb vervuld? Nee! Ik geef mijn mitswa niet op en wil daar zelfs geen schaduw van een twijfel over laten vallen.”

Eén voor één rolde hij de vaten langs de oeverhelling naar beneden, totdat ze aan de rand van het water stonden. Hij trok de stop eruit en wachtte, totdat de laatste druppel vodka zich met de rivier vermeng had. Pas toen reed hij terug naar huis.

De Minister van Defensie

door Elisha Greenbaum

Rabbi Levi Jitschak van Berdichev (1740-1819) spendeerde zijn leven als een zelf aangestelde karaktergetuige van ons volk. Als een onvervalste advocaat en vol charisma, onderhield hij een constante dialoog met G-d, voortdurend wijzend op de unieke kwaliteiten van iedere Jood die hij ontmoette. Het volgende is een van de best bekende „Berdichev-verhalen.”

Het was de middag voor Pesach, en Rabbi Levi Jitschak wandelde door de straten van de Joodse wijk, op zoek naar plaatselijke smokkelaars. Aan de één vroeg hij rustig een hoeveelheid gesmokkelde tabak, en bij de ander informeerde hij naar de beschikbaarheid van gesmokkeld zilverbrokaat en geïmporteerd borduurwerk. Ongeacht wat voor smokkelwaar hij ook zocht, alles was beschikbaar voor de juiste prijs.

Maar toen hij aan zijn pasgevonden kennissen vroeg of ze hem konden helpen aan wat brood of whiskey, dan schrokken de eerst zo toeschietelijke handelaren terug: „Rabbi,” zei er een, „probeert u me te beledigen? Over een paar uur begint de Seder en geen Jood heeft nog maar een kruimel chameets in huis.”

Ongeacht de prijs die hij bood, geen koopman was bereid om hem ook maar een kruimel brood of druppel alcohol te verkopen. De stad was veranderd in een chameets-vrije zone.

Bevend van ontroering over zijn zojuist gefaalde poging, keek de rabbi op naar de hemel en verklaarde: „Almachtige G-d, kijk eens neer op Uw volk! De Tsaar heeft grenswachten en douane-beambten, die trouw zijn bevelen opvolgen. De wetuitvoerders en het rechtsysteem zijn erop gespitt om smokkelaars en zwart-handelaren te vangen en te staffen, en desalniettemin is alles wat men wenst vrij verkrijgbaar. Zie dat eens in tegenstelling met het geloof en vertrouwen van Uw Joden. Het is meer dan 3.000 jaar geleden dat u hen gebod Pesach te vieren. Geen politie, geen grenswachten, geen gevangenis... en desondanks houdt iedere Jood zich daar nauwgezet aan!

"Mie K'amcha Jisrael – Wie is als Uw volk, Israel?!"

HILCHOT PESACH

Hoofdstuk 1: De maand Niesan

1. De Tora noemt de maand Niesan ‘de eerste maand van het jaar’, zoals er geschreven staat¹: *Deze maand zal voor jullie het begin van de maanden zijn, hij is voor jullie de eerste van de maanden van het jaar.* Hoewel wij de jaren tellen vanaf de maand Tisjrei, tellen wij de maanden vanaf Niesan, vanwege de belangrijkheid van deze maand. En waarom is deze maand zo belangrijk? Omdat in deze maand Hasjem het volk Israël uit Egypte heeft gevoerd, uit de slavernij van Par’o, en deze uittocht ging gepaard met vele grote tekens en wonderen, die Hasjem voor Zijn volk gedaan heeft, om de hele wereld Zijn G-ddelijke heerschappij en Zijn almacht te tonen. En door middel van Zijn tekens en wonderen zorgde Hij ervoor dat de goddelozen gestraft, en de goede mensen beloond werden. Dat bleek duidelijk uit de straffen die Hij uitdeelde aan Par’o en aan zijn volk en dat Hij het volk Israël redde².

2. Waarom had Hasjem de maand Niesan uitgekozen voor de Uittocht van Israël uit Egypte? Omdat de Egyptenaren het sterrenbeeld ‘Ram’ als afgod aanbaden en de Ram is het sterrenbeeld van de maand Niesan. Par’o vertrouwde op zijn eigen kracht en op die van zijn afgod, om hem te beschermen tegen Hasjem. Par’o hoopte dat juist deze maand hem zou verlossen van al de plagen die Hasjem over hem en over Egypte gebracht had. Daarom koos Hasjem juist *deze maand* uit om Par’o samen met zijn afgod te vernederen en te laten zien hoe machteloos de afgoden van Par’o waren, door de Israëlieten in het openbaar hun afgod – het lam – te laten slachten en te doen braden open en bloot boven een vuur. En daarmee toonde Hasjem dat Hij de enige regeerder is van Hemel en aarde en dat het volk Israël Zijn uitverkoren volk is³.

3. Andere redenen waarom de maand Niesan zo belangrijk is: „In de maand Niesan werden zij verlost [uit Egypte] en in de maand Niesan zullen zij in de toekomst verlost worden. Rabbi Jehosjoea heeft gezegd: ‘In Niesan werd de wereld geschapen; in Niesan werden de [drie] aartsvaders geboren, in Niesan stierven de aartsvaders.’⁴” En ten slotte, zoals het *Misjkan* werd opgericht in de maand Niesan⁵, zo zal ook in de toekomst de derde Tempel worden opgericht in de maand Niesan, zoals geschreven staat in het laatste hoofdstuk van traktaat *Sofriem*⁶.

4. Men begint over Pesach te leren 30 dagen van te voren⁷. Want op Pesach *Risjon*^[1*] begon Mosjé Rabbeinoe reeds de voorschriften voor Pesach *Sjenie*^[1*] te leren aan het volk. Sommige *poskiem* menen dat men ook voor andere feestdagen dertig dagen van te voren moet beginnen te leren over het komende feest, maar iedereen is het erover eens dat de voorschriften voor Pesach zo veelvuldig en gecompliceerd zijn, dat men daar dertig dagen van tevoren mee moet beginnen⁸. Het is het beste om daarmee te beginnen op Poeriem. Het is thans algemeen gebruikelijk om op Sjabbat *HaGadol*^[2*] [als tenminste *Erev Pesach* daar niet op valt, want dan moet men het vervroegen naar de Sjabbat daarvoor] uitgebreid over de voorschriften van Pesach uit te weiden. Het is de bedoeling dat men het publiek leert over de voorschriften van *hag’ala* – het reinigen van het eetgerei – en het wegruimen van het *chameets*, het bakken van de matsot en overige voorschriften voor Pesach⁹.

5. Het is een oud gebruik dat men graan¹⁰, of in onze tijd: meel, om matsot te bakken, of kant en klare matsot, verdeelt onder de armen van zijn stad¹¹, en voorts *alles dat zij nodig hebben voor Pesach*¹². Dit is een oud gebruik wat reeds genoemd wordt in de *gemara*, in de Talmoed *Jeroesjalmi* in het eerste hoofdstuk van *Baba Batra*¹³. Het is thans reeds vele jaren de *minhag* dat men geld inzamelt voor dit doel en iedereen is verplicht daaraan bij te dragen¹⁰. Iedereen geeft naar zijn vermogen en wie in staat is om te geven maar dat niet doet, wordt beschouwd als een ernstige overtreder¹⁴.

6. Men zegt geen *Tachanoen* gedurende de hele maand Niesan. Men zegt ook geen *Tsidkatecha* op Sjabbat na de *mincha*-dienst en men houdt geen *treurredes*¹⁵. De reden hiervoor is dat gedurende de eerste twaalf dagen van deze maand de twaalf stamhoofden hun offers brachten¹⁶, en iedere dag was voor de desbetreffende stam een feestdag. Voorts zijn de dag voor Pesach, Pesach zelf en de dag na Pesach – *Isroe Chag* ook als feestdagen te beschouwen, zodat de meeste dagen van de maand heiligheid hebben. Daarom wordt de hele maand Niesan heilig beschouwd¹⁷.

7. Gedurende de hele maand Niesan wordt niet gevast, voor geen enkele reden¹⁸, behalve dat de eerstgeborenen op de dag voor Pesach vasten¹⁹ en een individu mag vasten voor een slechte droom²⁰.

[1*] Wanneer iemand vroeger niet kon deelnemen aan de pesachoffers op het Pesachfeest zelf – *Pesach Risjon* – omdat hij onrein was geworden of omdat hij op reis was, dan kon hij zijn pesachoffer 30 dagen later, op *Pesach Sjeni* brengen.

[2*] De Sjabbat vóór Pesach.

8. Op de ochtend voor Pesach gaat men vroeg naar sjoel, opdat men op tijd weer thuis is en zijn ontbijt heeft beëindigd voordat de tijd, dat men nog chameets mag eten, voorbij is²¹.

9. Op *Erev Pesach* zegt men geen *Mizmor leToda*, *E-l erech appajim* en *Lamenatseach*²². De reden dat men de psalm *Mizmor leToda* niet zegt op de dag voor Pesach, is omdat deze psalm gezegd wordt in de plaats van het dankoffer dat dagelijks in de Tempel gebracht werd en dat uit chameets bestond. Op de dag voor Pesach bestond het gevaar dat dit chameets niet op tijd zou zijn weggeruimd en daarom werd het op die dag niet gebracht²³.

10. De Sjabbat voor Pesach wordt *Sjabbat HaGadol* genoemd, vanwege de wonderen die er toen gebeurden²⁴. Hasjem had Israel geboden²⁵: *Op de tiende van deze maand zal ieder zich een lam nemen*, enz. In het jaar van de Uittocht uit Egypte viel deze 10de Niesan op Sjabbat. De Egyptenaren zagen dat en vroegen aan de Israëlieten: „Waarom doen jullie dat?” En zij antwoordden hen: „Zodat wij het kunnen slachten als Pesachoffer, overeenkomstig het gebod van Hasjem.” De Egyptenaren aanbadden schapen en daarom knarsten zij met hun tanden van boosheid, dat de Israëlieten, hun slaven, hun afgoden gingen slachten, maar zij konden er niets tegen beginnen. Daarom werd vastgesteld dat deze Sjabbat voor Pesach voortaan altijd *Sjabbat HaGadol* zou heten²⁶.

11. Het is *minhag* om op *Sjabbat HaGadol* bij de *mincha*-dienst de *Hagada* te lezen vanaf de zin *'Avadiem hajienoe tot lechapeer 'al col 'avonoteinoe* – om vergiffenis te verkrijgen voor onze overtredingen. Dat is het einde van de afdeling die begint met de woorden: *'Al achad camma wechamma* – hoeveel te meer. Op *Sjabbat HaGadol* stopt men met het zeggen van de serie psalmen die beginnen met *Borchi nafsje*, welke men 's winters zegt na de *mincha*-dienst²⁷.

1. Sjemot 12:2; 2. A.H.Sj. 429:1. 3. A.H.Sj. 429:2. 4. Rosj Hasjana 11a. 5. Sjemot 39:2. 6. Sofriem 21:2. 7. Sj.A. 429:1. 8. M.B. 429:1. 9. M.B. 429:2. 10. Rema 429:1. 11. M.B. 429:4. 12. Dewariem 15:8. 13. J.T. - B.B., Hal. 4. 14. M.B. 429:6. 15. Sj.A. 429:2. 16. Bamidbar 7:10-88. 17. M.B. 429:7. 18. M.B. 429:9. 19. Sj.A. 429:2. 20. Rema 429:2, M.B. 429:11. 21. M.B. 429:13. 22. Rema 429:2. 23. M.B. 429:12. 24. Sj.A. 430:1. 25. Sjemot 12:13. 26. M.B. 430:1. 27. Rema 430:1.

Meer halachot voor Pesach is te vinden op: <http://www.joodsleven.nl/Halacha/Pesach/Pesach.htm>

MISJNA VAN DE WEEK

TRAKTAAT DEMAI – HOOFDSTUK EEN

Misjna 1:4

הַדְּמַאי, מְעַרְבֵין בּוֹ, וּמִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ, וּמְבַרְכִין עָלָיו, וּמְזַמְּנִין עָלָיו, וּמְפָרְשִׁין אוֹתוֹ עָרוֹם, בֵּין הַשְּׂמֹשׁוֹת. הֵא אִם הַקְּדִים מְעַשֵּׂר שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן, אֵין בְּכַךְ כְּלוּם. שְׁמֵן שֶׁהִגְרִדִי סָךְ בְּאַצְבָּעוֹתָיו, חֲזַב בְּדְמַאי. וְשֶׁהִסוּרַק נוֹתֵן בְּצֶמֶר, פְּטוּר מִן הַדְּמַאי:

Men mag *demai* gebruiken¹ voor een *eroev*² en voor een samenvoeging³ en met zegt er een beracha over⁴,

Aantekeningen

1. Alles wat deze misjna opnoemt en wat is toegestaan voor *demai* is verboden met zekere *tewel*.
2. **Men mag *demai* gebruiken voor een *eroev*** – Voor *eroevei techoem* en *chatserot* (RAV). [Een *eroev techoem* is een hoeveelheid voedsel, genoeg voor twee maaltijden, aan het eind van de Sjabbat-grens, de *techoem* Sjabbat, het gebied van tweeduizend *amot* rondom een stad of dorp, dat de toegestane loopgrens aangeeft, en waarmee men nog eens tweeduizend *ama* verder mag lopen buiten die grens. De *eroev chatserot* is voedsel dat in het huis van één van de bewoners aan een binnenplaats, *chatseer*, geplaatst wordt vóór ingang van de Sjabbat en dat het eigendom is van alle bewoners van die binnenplaats een waarmee zij allen als het ware één familie worden, hetgeen hen recht geeft om op de binnenplaats te vervoeren. De misjna leert dat men *demai* mag gebruiken voor dit doel].
3. **En voor een samenvoeging** – *Sjitoefei mewoöt* [d.w.z. de samenvoeging van een aantal binnenplaatsen die uitkomen op dezelfde, door muren omringde straat, de *mavoï*. De bewoners van de binnenplaatsen mogen niet van hun binnenplaats naar de *mavoï* vervoeren, tenzij zij gezamenlijk in één van de binnenplaatsen voedsel neerzetten, zodat de *mavoï* en alle binnenplaatsen één gemeenschappelijk domein worden, de *sjitoef mavoï* (*sjitoef* = gemeenschappelijk)].
4. **En men zegt er een beracha over** – *Birkat hamazon* [het dankgebed na de maaltijd] (RAV). **En men zegt er een beracha over** – *Birkat hamazon* [het dankgebed na de maaltijd] (RAV).

men nodig er voor uit⁵ en men mag het afscheiden terwijl men naakt is⁶ of tijdens de schemering⁷. Wanneer men *ma'aser sjeni* afgescheiden heeft voordat men *ma'aser risjon* heeft afgescheiden⁸, geeft dat niet. De olie die de wever op zijn vingers smeert⁹ is *demai* verplicht¹⁰, maar dat wat de wolkammer¹¹ op de wol smeert is

5. **En men nodig ervoor uit** – [Men nodig andere deelnemers aan de maaltijd uit, die uit *demai* bestond, voor een gezamenlijke *Birkat hamazon*]. En ook al heeft iemand in overtreding gegeten, [hij heeft een overtreding begaan] omdat hij niet arm is, dan heeft hij een *migo*, d.w.z. dat als hij al zijn bezittingen *hefker* zonder eigenaar] zou verklaren, dan zou hij arm zijn (RAV). [Maar voor zekere *tewel* nodig men geen mensen uit (zie *Berachot* 7:1)].

6. **En men mag het afscheiden terwijl men naakt is** – Wanneer men *troema* en *ma'aser* en *ma'aser sjeni* afscheidt, kan men dat doen, terwijl men naakt is, want men zegt er geen *beracha* over, maar als men er wel een *beracha* over zou moeten zeggen [over zekere *tewel*] dan mag men niet naakt zijn, want er staat geschreven [in *Dewariem* 23:15]: „Uw legerkamp zal heilig zijn.” (RAV).

7. **Tijdens de schemering** – De schemering van vrijdagavond, want er bestaat twijfel over of het dan al donker [en dus Sjabbat] is, en daarom mag men *demai* [dat ook aan twijfel onderhevig is] verdienen, maar *tewel* mag men dan niet verdienen [zoals er geschreven staat in Sjabbat 2:7] (RAV).

8. **Wanneer men *ma'aser sjeni* afgescheiden heeft voordat men *ma'aser risjon* heeft afgescheiden** – Als iemand *ma'aser sjeni* van *demai* afscheidt voordat men *ma'aser risjon* afscheidt, om *troema ma'aser* [aan een *Kohen*] te geven, dan geeft dat niets, maar dat geldt niet voor zekere *tewel*, want wij leren van: „Geheel volgens Uw gebod dat U mij geboden heeft” [*Dewariem* 26:13], dat wie *ma'aser sjeni* afscheidt vóór *ma'aser risjon* niet de verklaring mag afleggen [die genoemd wordt, namelijk dat hij het heilige uit zijn huis geruimd heeft, overeenkomstig het gebod van Hasjem] (RAV).

9. De olie die de wever op zijn vingers smeert om ze te beschermen en de huid zacht te maken.

10. **Is *demai* verplicht** – Want hij heeft het op zijn lichaam gesmeerd en zalven is als drinken (RAV). [Het lichaam absorbeert de olie en heeft er dus profijt van, net als wanneer men het drinkt].

11. **Maar de wolkammer** – die de olie op de wol smeert (om het kammen van de wol te vergemakkelijken); hij is als iemand die zijn gereedschap smeert met *demai* en dat is vrijgesteld (RAV).

Uit Talmoed Bavli – Pesachiem daf 2

Bedikat chameets (het zoeken naar chameets)

De eerste Misjna van dit traktaat opent met het voorschrift van het zoeken naar chameets. Volgens Tora is het voldoende als iemand zijn chameets vóór het midden van de dag nietig verklaard heeft. Dan overtreedt hij geen Toraverbod als er toch nog chameets in zijn huis gevonden wordt na de middag en volgens sommige Geleerden heeft men daarmee ook aan het gebod van Tora om het chameets te vernietigen voldaan.

De Geleerden hebben echter voor het verbod op chameets sterk verzwaaard, meer dan alle andere verboden op eten, en hebben voorgeschreven dat men het chameets uit zijn huis moet verwijderen, want misschien heeft men niet met heel zijn hart het chameets nietig verklaard en dan zou men het verbod „het zal niet bij je gezien worden” overtreden. En daar men het hele jaar gewend is chameets te eten, zou men dan ook nu, met Pesach, makkelijk bij vergissing het chameets eten. Om dit te voorkomen hebben de Geleerden geboden dat men naar het chameets moet zoeken:

MISJNA: BIJ HET „OR” VAN DE VEERTIENDE NISAN [de Gemara zal verklaren wat daarmee bedoeld wordt] ZOEKT MEN NAAR CHAMEETS BIJ HET LICHT VAN EEN KAARS [en wat men vindt, verwijdert men]. OVERAL WAAR GEEN CHAMEETS IS BINNENGEBRACHT, HOEFT MEN NIET TE ZOEKEN. WAAR MOET MEN WEL ZOEKEN? Men moet zoeken OP TWEE RIJEN wijnvaten VAN EEN WIJNKELDER. Men moet daar zoeken als dat EEN PLAATS is, WAAR CHAMEETS GEBRACHT WORDT. BEIT SJAMMAI ZEGT: DAT IS OVER DE HELE VOORKANT VAN TWEE RIJEN IN DE WIJNKELDER, EN BEIT HILLEL ZEGT: DAT ZIJN DE TWEE BUITENSTE RIJEN, DAT WIL ZEGGEN DE BOVENSTE.

Wat betekent ‘Or’?

Gemara: De Gemara probeert een verklaring te vinden voor de uitdrukking van de Misjna: „Or van de veertiende” en geeft twee meningen: Rav Hoena zegt: ‘Or’ betekent ‘licht’, en Rav Jehoeda zegt: ‘Or’ betekent ‘nacht’.

De Gemara haalt een groot aantal verzen uit Tanach aan, waaruit blijkt dat het woord ‘or’ dag of licht betekent, en niet ‘nacht’ zoals Rabbi Jehoeda beweert. Maar in al die gevallen laat de Gemara zien, dat het woord ‘or’ ook nog in een andere betekenis kan worden opgevat en dat dit dus niets bewijst.

Daf 2b

De Gemara brengt een bewijs voor het standpunt van R. Jehoeda uit een Baraita waar staat: MEN MOET naar chameets ZOEKEN OP ‘OR’ VAN DE VEERTIENDE NISAN EN OOK DE [volgende] OCHTEND.” Dit bewijst dat met ‘or’ avond bedoeld wordt.

De Gemara brengt nog meer bewijzen. De Misjna op daf 50a vertelt dat het de gewoonte is om op de dag vóór Pesach niet te werken. Een Baraita vraagt: VANAF WANNEER IS WERK OP DE VEERTIENDE NISAN VERBODEN? R. ELIÉZER BEN JA’AKOV ZEGT: „VANAF DE TIJD VAN HET ‘OR’.” R. JEHOEDA ZEGT: „VANAF HET MOMENT VAN ZONSOPGANG.” RABBI ELIÉZER ZEI DAAROP TEGEN R. JEHOEDA: SINDS WANNEER IS OP EEN GEDEELTE VAN EEN DAG WERK TOEGESTAAN [vanaf de vorige avond tot zonsopgang] EN OP EEN GEDEELTE VAN DE DAG VERBODEN [vanaf zonsopgang tot het ‘or’ van de dag?